

Overlegplatform Geestelijke Gezondheidszorg West-Vlaanderen
Torhout, 29 maart 2018

Beroepsgeheim en informatie-uitwisseling met familie of netwerk: een ethische reflectie

Axel Liégeois
KU Leuven – Broeders van Liefde

PROBLEEMSTELLING

Eeuwenoude praktijk: in deontologie, ethiek en recht
Beroepsgeheim tegenover derden, dus familie

Informatie geheim houden

Informatie uitwisselen

Recente praktijk: zorg in dialoog, dus gedeelde informatie
Gedeeld beroepsgeheim onder zorgverleners
Informatie-uitwisseling met familie

JURIDISCHE BENADERING

Wettelijk beroepsgeheim
Wettelijke uitzonderingen

Wettelijk beroepsgeheim

Strafwetboek artikel 458

“Geneesheren, heelkundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen en alle andere personen die uit hoofde van hun beroep of staat kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd”

Indien bekend maken, dan straf

Interpretatie

Wie?

Noodzakelijke vertrouwensfiguur door beroep of staat

Wat?

Informatie die volgt uit de aard van beroep of toevertrouwd is en *niet bedoeld* is om *openbaar* te maken, dus vertrouwelijk is

Schending?

Met *opzet* (willens en wetens) geheim bekend maken aan om het even welke derde

(Johan Put, 2013)

© Axel Liégeois

Wettelijke uitzonderingen

Verplichting

Wettelijke verplichting

Mandaat (juridisch statuut)

Schuldig verzuim (hulpverleningsplicht)

Mogelijkheid

Getuigenis in rechte en eigen verdediging

Meldrecht mishandeling minderjarige en kwetsbare personen

Noodtoestand (waardenconflict)

Onduidelijkheid Toestemming

Gedeeld beroepsgeheim

(Johan Put, 2013)

ETHISCHE BENADERING

Zorg in dialoog

Algemene optie

dialogoog + toestemming + relevantie

Algemene uitzondering

dialogoog onmogelijk + ernstige schade + proportionaliteit

Zorg in dialoog

Relationele mensvisie

Mensen zijn niet alleen autonome individuen
maar ook verbonden in relatie

Zorgvrager

Eigen verantwoordelijkheid

Gedeelde
verantwoordelijkheid

Familie

Sociale verantwoordelijkheid

Zorgverleners

Professionele verantwoordelijkheid

Algemene optie

Informatie verstrekken aan familie onder drie voorwaarden

1. Dialoog

Dialoog met zorgvrager over informatie aan familie

Motiveren van informatie-uitwisseling aan zorgvrager

2. Toestemming

Actuele of voorafgaande toestemming van zorgvrager

Inhoud van geheim of vertrouwelijkheid bepaald door zorgvrager

Toestemming leidt niet tot verplichting

3. Relevantie

Informatie die *verantwoordelijkheid* bevordert, ruimer dan noodzakelijk

Toepassing relevantiefilter: onderscheid 'relevante' en 'plezante' informatie

Algemene uitzondering

Zorgverleners doorbreken beroepsgeheim onder drie voorwaarden

1. Onmogelijkheid dialoog en toestemming

Door beslissingsonbekwaamheid of onbereidheid

Verbreken vertrouwelijkheid *motiveren*

2. Ernstige en dreigende schade

Aan fysieke of psychische *integriteit of gezondheid* van zorgvrager of ander

3. Proportionaliteit

Redelijke verhouding tussen schade vermijden en vertrouwen schenden

Niet meer en niet ruimer informeren dan *noodzakelijk*

GEDEELD BEROEPSGEHEIM ZORGVERLENERS

Team of netwerk van zorgverleners
Voorwaardelijk gedeeld beroepsgeheim
Gemandateerd familielid als mantelzorger

Team of netwerk van zorgverleners

Team of netwerk

Team: uit één zorgeenheid

Netwerk: individuele zorgverlener of zorgverleners

uit verschillende teams, zorgeenheden of voorzieningen

Niet familie want geen professionele zorgverleners

Voorwaardelijk gedeeld beroepsgeheim

Positieve ontwikkeling: van niet-systematische samenwerking

over samenwerking in team naar samenwerking in netwerk

Zelfde voorwaarden voor gedeeld beroepsgeheim in netwerk als in team

Grotere zorgvuldigheid nodig in netwerk dan in team

Coördinator verantwoordelijk voor opvolgen voorwaarden

Voorwaardelijk gedeeld beroepsgeheim

Gedeeld beroepsgeheim onder vijf voorwaarden

1. **Duidelijk afgebakend en herkenbaar team of netwerk**
2. **Gezamenlijke zorgopdracht**
3. **Plicht tot geheimhouding**
Niet bij familie want geen beroepsgeheim
4. **Dialog met voorafgaande toestemming**
Zo niet, uitzondering voor bepaalde informatie of bepaalde personen
5. **Relevantie**

Gemandateerd familielid als mantelzorg

Familie heeft recht op informatie bij wettelijke regeling

Familie met wettelijk mandaat deel van netwerk met gedeeld beroepsgeheim

1. Vertrouwenspersoon

Bij wilsbekwame zorgvrager

Bijstand aan zorgvrager bij recht op informatie en inzage in dossier

2. Wettelijk vertegenwoordiger

Bij beslissingsonbekwame zorgvrager

Plaatsvervangende recht op informatie en inzage in dossier

3. Actuele of voorafgaande toestemming

Bij beslissings(on)bekwame zorgvrager voor (latere) situatie

Toestemming, bij voorkeur schriftelijk, om informatie te geven aan familie

INFORMATIE-UITWISSELING MET FAMILIE

Informatie van zorgvrager aan familie

Informatie van familie aan zorgverleners

Informatie van zorgverleners aan familie

Bij beslissingsbekwame zorgvrager

Bij beslissingsonbekwame zorgvrager

Bij minderjarige zorgvrager

Beslissingsbekwaamheid

Aandachtspunten

Informatie van zorgvrager aan familie

Gulden weg

*Zorgverleners motiveren zorgvrager om bepaalde informatie
zelf te verstrekken aan familie*

Beslissing over waarom, wie, wat en hoe bij zorgvrager

Buiten beroepsgeheim

Informatie van familie aan zorgverleners

Vrije keuze

Familie heeft geen beroepsgeheim

Toch rekening houden met vertrouwelijkheid

Zorgverleners ondersteunen familie bij

vooraf bespreken met zorgvrager en/of

zich bevragen vanuit het perspectief van de zorgvrager

Informatie van zorgverleners aan familie

Beroepsgeheim

In principe beroepsgeheim van zorgverleners tegenover familie

Geheim: wat niet bedoeld is om openbaar te maken

Persoonsgebonden informatie

Niet onder beroepsgeheim

Waar *zorgvrager toestemming* voor geeft: inhoud bepaald door zorgvrager

Niet-persoonsgebonden informatie

Algemene informatie over voorziening, samenwerking en zorgaanbod

Informatie over algemene zorgvisie, zorgbeleid, regels en procedures

Algemene informatie over ziektebeelden en behandelingen

Psycho-educatie

Bij beslissingsbekwame zorgvrager

Informatie verstrekken aan familie onder drie voorwaarden

1. Dialoog

Dialoog met zorgvrager over informatie aan familie

Ondersteuning van zorgvrager door wettelijke *vertrouwenspersoon*

2. Toestemming

Actuele of voorafgaande toestemming van zorgvrager

Inhoud van geheim of vertrouwelijkheid bepaald door zorgvrager

3. Relevantie

Informatie die *verantwoordelijkheid* bevordert, ruimer dan noodzakelijk

Toepassing relevantiefilter: onderscheid 'relevante' en 'plezante' informatie

Bij beslissingsonbekwame zorgvrager

Familie als wettelijk vertegenwoordiger neemt *recht op informatie* over indien en zolang als zorgvrager beslissingsonbekwaam is

1. Zelfbenoemde vertegenwoordiger

Schriftelijk mandaat van vertegenwoordiging

2. Bewindvoerder met machtiging door vrederechter, na beoordeling arts

Mogelijks familielid

3. Feitelijke vertegenwoordiger

1. Samenwonende echtgenoot of partner
2. Meerderjarig kind
3. Ouder
4. Meerderjarige broer of zus

Bij minderjarige zorgvrager

Ouders als wettelijk vertegenwoordiger

Ouders verantwoordelijk voor opvoeding

Recht op informatie

Verzet van de minderjarige

Minderjarige mag zelf beslissen

In verhouding tot leeftijd en maturiteit

Indien beslissingsbekwaam: in staat tot vrije en overwogen keuze,
tot redelijke beoordeling van belangen

Beslissingsbekwaamheid

Vermogen om vrije en overwogen beslissingen te nemen

Kenmerken

Bekwaamheid: positief, specifiek, variabel en gradueel

Beoordeling: drempel, proces en norm

Criteria

Informatie *begrijpen (1)*, *toepassen (2)* en tot *inzicht (3)* komen

Handelingsmogelijkheden *overwegen (4)*

Effecten voor zichzelf (5) en *anderen (6)* inschatten

Motiveren op *invoelbare en begrijpelijke (7)* wijze,

vanuit *eigen waarden en doelen (8)*, en

zonder *dwingende invloeden van pathologie (9)* of *omgeving (10)*

Aandachtspunten

Aandachtspunten bij informatie aan familie

1. Relevantie

Relevantie: wat verantwoordelijkheid in zorg bevordert

Relevantiefilter: onderscheid *'relevante'* en *'plezante'* informatie

Vergelijk: *"Nice to know, need to know"* (noodzakelijk)

Noodzakelijkheid soms onvoldoende en strikter dan relevantie

2. Draagkracht

Aandacht voor verhouding draagkracht persoon en draaglast informatie

Versterken van draagkracht

Tijdelijk beperken van draaglast: informatie temporiseren

BESLUIT

WIE: Voorafgaande toestemming in dialoog

Aangestelde *vertrouwenspersoon* of *vertegenwoordiger*
Of *voorafgaande toestemming*

WAT: Vertrouwelijkheid en relevantie

Alleen vertrouwelijke informatie met *toestemming*

Niet-persoonsgebonden informatie buiten beroepsgeheim

Steeds *relevantiefilter*

Uitzondering: dialoog onmogelijk, ernstige schade, en proportionaliteit

HOE: Grondhoudingen

Openheid, betrokkenheid, respect, verantwoordelijkheid,
wijsheid, integriteit, zelfreflectie, ...

LITERATUUR

- I. Van der Straete & J. Put, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge: die Keure, 2005.
- B. Hubeau e.a. (ed.), *Omgaan met beroepsgeheim*, Mechelen: Wolters Kluwer, 2013.
- H. Nys, *Recht en Bio-ethiek*, Leuven: LannooCampus, 4de editie, 2014.
- A. Liégeois, *Waarden in dialoog. Ethiek in de zorg*, Leuven: LannooCampus, herziene editie, 2014.
- A. Liégeois et al., Het voorwaardelijk gedeelde beroepsgeheim bij het uitwisselen van informatie in een team of netwerk. Revisie van een ethisch advies, *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 53, 2011, 841-849
http://www.tijdschriftvoorpsychiatrie.nl/assets/articles/TvP11-11_p841-849.pdf
- A. Liégeois, Een relationeel ethisch model voor het evalueren van beslissingsbekwaamheid in de psychiatrie, *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 60, 2018, 29-36.
<http://www.tijdschriftvoorpsychiatrie.nl/assets/articles/60-2018-1-artikel-lie%CC%81geois.pdf>

**Verdere info
op maat**

Familieplatform
Geestelijke
Gezondheid vzw

VOOR
familie

**IN DE GEESTELIJKE
GEZONDHEIDSZORG**

**samen
zorgen
we beter**

brochure voor naastbetrokkenen (2018)